

commissie voor de milieu-effectrapportage

Advies voor richtlijnen voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

9 juli 1993

Advies voor richtlijnen voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

9 juli 1993

502-28

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het
milieu-effectrapport Verplaatsing waterwinnig Schiermonnikoog /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage] - Utrecht :
Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-522-4

Trefw. : milieu-effectrapportage; Schiermonnikoog /
drinkwatervoorziening ; Schiermonnikoog Waterwinning ;
Schiermonnikoog

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan Gedeputeerde Staten van
de provincie Friesland
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

uw kenmerk
RM.93/28985

uw brief
d.d. 6 mei 1993

ons kenmerk
U477-93/Br/eb/hh/502-29

onderwerp
Advies voor richtlijnen m.e.r.
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

doorkiesnr.
030 - 347651

Utrecht,
9 juli 1993

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de verplaatsing en uitbreiding van de drinkwatervoorziening op Schiermonnikoog.

Hierbij bied ik u het advies van de Commissie aan overeenkomstig artikel 7.14, eerste lid van de Wet milieubeheer. Voor de hoofdpunten verwijs ik naar de samenvatting. Daarnaast vraag ik in het bijzonder uw aandacht voor het volgende.

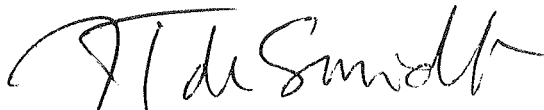
Met dit m.e.r.-plichtige initiatief wordt, naast enige uitbreiding van de waterwinning, vooral gestreefd naar het opheffen van nadelige gevolgen voor het milieu van de huidige winning.

De Commissie is onder de indruk van de gekozen geohydrologische benadering waarbij het grondwater pas wordt gewonnen nadat het zijn ecologische functies heeft beëindigd. Natuurontwikkeling en drinkwaterwinning maken hierdoor een goede kans duurzaam samen te gaan. De Commissie heeft in haar advies vooral ook deze positieve aspecten betrokken.

Het is de Commissie bekend, dat al veel onderzoek verricht is over de waterhuishouding. De Commissie verwacht dan ook dat weinig of geen aanvullend onderzoek nodig zal zijn voor het beantwoorden van de in het advies opgesomde aspecten die in het MER naar de mening van de Commissie aan bod dienen te komen. Met instemming is geconstateerd, dat een monitoringsysteem onderdeel is van het project integraal waterbeheer Schiermonnikoog.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Hoogachtend,

dr. J.T. de Smidt
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

Advies voor richtlijnen voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

Advies op grond van artikel 7.14, eerste lid van de Wet milieubeheer over de
richtlijnen voor het milieu-effectrapport ten behoeve van verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van provincie Friesland door de Commissie voor
de milieu-effectrapportage; namens deze,

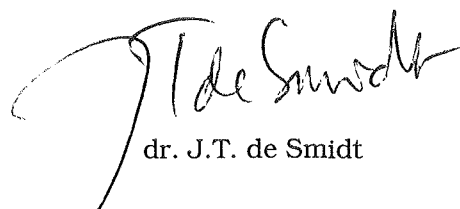
de werkgroep m.e.r. verplaatsing waterwinning Schiermonnikoog

de secretaris

de voorzitter

N v. Buren .

dr. N.W.M. van Buren

dr. J.T. de Smidt

Utrecht, 9 juli 1993

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
SAMENVATTING	1
1. INLEIDING	2
2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	3
2.1 Probleemstelling	3
2.2 Doel	3
2.3 Besluitvorming	4
3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	4
3.1 Voorgenomen activiteit	4
3.2 Alternatieven	5
3.2.1 Nulalternatief	5
3.2.2 Het alternatief "optimaal handhaven"	5
3.2.3 Meest milieuvriendelijke alternatief	5
4. BESTAANDE TOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING VAN HET MILIEU	7
4.1 Algemeen	7
4.2 Abiotisch milieu	8
4.3 Landschap en cultuurhistorie	8
4.4 Biotisch milieu	9
5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	10
5.1 Algemeen	10
5.2 Abiotisch milieu	10
5.3 Landschap en cultuurhistorie	11
5.4 Biotisch milieu	11
5.5 Overige aspecten	11
6. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN	12
7. LEEMTEN IN KENNIS EN EVALUATIE	12
8. EVALUATIE ACHTERAF	13
9. PRESENTATIE VAN HET MER	13

BIJLAGEN

1. Brief van het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Friesland d.d. 6 mei 1993 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
2. Openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure in Staatscourant nr. 86 d.d. 7 mei 1993.
3. Projectgegevens en samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.

SAMENVATTING

Waterleiding Friesland heeft het voornemen de grondwaterwinning in de Hertenbosvallei op Schiermonnikoog gedeeltelijk en uiteindelijk mogelijk geheel te verplaatsen naar het Westerplasgebied. Daarbij bestaat tevens het voornemen om de huidige onttrekking van 150.000 m³ per jaar te vergroten tot 200.000 m³ per jaar.

Probleemstelling, doel en besluitvorming

Het gestelde probleem is tweeledig:

- verdroging van het duingebied;
- toenemende vraag naar drinkwater.

Uitgaande van een uitgewerkte probleemstelling moet het doel van het voornemen concreet en duidelijk worden beschreven.

Het MER zal in moeten gaan op het besluit waarvoor het MER wordt opgesteld en de procedure die tot het besluit leidt.

Voorgenomen activiteit en alternatieven

Tot de beschrijven alternatieven behoren in ieder geval:

- de referentiesituatie: beschrijving van de situatie die ontstaat als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen;
- alternatief "optimaal handhaven";
- het meest milieuvriendelijke alternatief: de voor het milieu optimale combinatie van capaciteitsverdeling per winningsplaats en bedrijfsvoering.

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling van het milieu

De bestaande toestand van het milieu in het plangebied en de ontwikkeling daarvan als de voorgenomen activiteit niet zou worden ondernomen, moeten worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van de milieugevolgen.

Gevolgen voor het milieu

Bijzondere aandacht moet worden besteed aan milieugevolgen die per alternatief verschillen. Naast op negatieve effecten dient vooral te worden ingegaan op positieve ontwikkelingsmogelijkheden.

Vergelijking van de alternatieven

De alternatieven moeten wat hun milieu-aspecten betreft worden vergeleken, met als referentiekader de autonome ontwikkeling van het milieu. Presentatie van gevolgen voor het milieu in een tabel biedt een goede basis voor deze vergelijking.

Leemten in kennis, evaluatie, vorm en presentatie van het MER

Leemten in kennis moeten duidelijk worden aangegeven. Het is belangrijk dat in het MER een eerste aanzet voor een monitoring/evaluatie-programma wordt gegeven.

In de samenvatting moet kort en overzichtelijk de kern van de belangrijkste onderdelen van het MER worden weergegeven.

1. INLEIDING

Waterleiding Friesland heeft het voornemen de grondwaterwinning in de Hertenbosvallei op Schiermonnikoog gedeeltelijk en uiteindelijk mogelijk geheel te verplaatsen naar het Westerplasgebied.

Daarbij bestaat tevens het voornemen om de huidige onttrekking van 150.000 m³ per jaar te vergroten tot 200.000 m³ per jaar¹].

Het voornemen maakt onderdeel uit van de uitvoeringsmaatregelen die zijn bepaald op basis van het proefproject integraal waterbeheer Schiermonnikoog.

Op 1 maart 1993 is de Provinciale milieu-effectrapportage (m.e.r.)-verordening Waddengebied in werking getreden. De verordening is gebaseerd op art. 7.6 van de Wet milieubeheer (Wm). Het verplaatsen van drinkwaterwinningen is een m.e.r.-plichtige activiteit geworden volgens deze verordening (bijlage, onderdeel B, punt 12.1). De m.e.r. is gekoppeld aan de vergunning inzake de Grondwaterwet. Voor de vergunningverlening is het college van Gedeputeerde Staten van Friesland bevoegd gezag.

Per brief van 6 mei 1993 (bijlage 1) werd de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport (MER). Met de ter inzage legging van de startnotitie op 10 mei 1993 is de procedure voor de m.e.r. formeel van start gegaan.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r. (bijlage 3). De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies "de Commissie" genoemd. Het doel van het advies van de Commissie is de milieu-aspecten van het voornemen en de alternatieven af te bakenen en met de richtlijnen de gewenste inhoud voor het MER aan te geven.

Bij de opstelling van het advies heeft de Commissie de via het bevoegd gezag ontvangen schriftelijke adviezen, commentaren en opmerkingen in beschouwing genomen (bijlage 4). Voor zover deze reacties betrekking hebben op milieu-aspecten van de activiteit, zijn zij bij dit advies betrokken.

1 Zie bijlage 4, reactie nr. 2.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling

Het MER dient een overzicht te bevatten van de ontwikkelingen die de initiatiefnemer tot de huidige plannen hebben gebracht. Aangegeven zal moeten worden hoe dit initiatief past in het geheel van maatregelen voor een integraal waterbeheer op Schiermonnikoog dat gericht is op een zo groot mogelijke verbetering van de kwaliteit van het milieu. In het MER zal moeten worden aangegeven hoe de keuze van de locatie tot stand is gekomen en welke overwegingen vanuit milieu-oogpunt daarbij een rol hebben gespeeld.

In de startnotitie is de probleemstelling voor dit MER als volgt weergegeven:

- verdroging van het duingebied;
- toenemende vraag naar drinkwater.

Daarnaast is een van de problemen van het project integraal waterbeheer Schiermonnikoog de verdrogingschade in de polder²].

De ontwikkelingen die tot deze probleemstelling hebben geleid zullen in het MER duidelijk moeten worden beschreven. De door de initiatiefnemer aangegeven benodigde extra capaciteit van 50.000 m³ drinkwater per jaar moet in het MER aan de hand van uitgangspunten, prognoses en scenario's worden onderbouwd.

2.2 Doel

Het doel van het voornemen moet concreet en duidelijk worden omschreven uitgaande van een uitgewerkte probleemstelling, mede tegen de achtergrond van de maatschappelijke behoefte en het daarop gerichte overheidsbeleid. De formulering van het doel is bepalend voor het kader waarbinnen de alternatieven worden beschreven.

² In de inspraak (zie bijlage 4, reactie nr. 2) wordt gesteld, dat de polder eveneens een kerngebied in het kader van het NBP is.

2.3 Besluitvorming

Het MER moet een **korte en bondige** beschrijving geven van de geschiedenis van de besluitvorming rond de drinkwatervoorziening op Schiermonnikoog.

Daarnaast moet kort en duidelijk worden aangegeven voor welk besluit dit MER wordt opgesteld en door welke overheidsinstantie dit besluit zal worden genomen (met tijdplan). Ook moet in het MER worden aangegeven welke besluiten in een later stadium genomen moeten worden om het project te kunnen uitvoeren (wijziging van streek- en bestemmingsplannen et cetera). In tabelvorm kan worden aangegeven welke randvoorwaarden in beleid en regelgeving beperkend zijn voor het voornemen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"*.

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

3.1 Voorgenomen activiteit

De onderstaande aspecten dienen in het MER te worden beschreven:

- ligging;
- oppervlakte, vormgeving en inrichting puttenveld;
- capaciteit (inclusief eventuele spoelwaterverliezen). Aangegeven moet worden op welke geohydrologische onderzoeken de geschatte capaciteiten zijn gebaseerd;
- fasering van aanleg en fasering van de capaciteit die van Hertenbosvallei naar Westerplas wordt overgeheveld;
- onderlinge (geohydrologische) beïnvloeding Hertenbosvallei en Westerplas;
- kwaliteit van het water dat in Westerplas wordt gepompt in relatie tot Westerplaswater;
- benodigde gebouwen, putten en eventueel andere voorzieningen;
- verwacht onttrekkingspatroon (indicatief);
- opvang van piekverbruiken en variatie in de drinkwaterbehoefte in de loop van het jaar, de verdeling hiervan over de beide onttrekkingslocaties. Bij de alternatieven moet ook voor dit aspect de beste bestaande mogelijkheid ter bescherming van het milieu worden toegepast;

- de hydrologische en hydro-chemische gevolgen van onttrekking in normale en bijzondere situaties (bijvoorbeeld bij verontreiniging van Westerplas of randsloot);
- benodigde aan/afvoerleidingen, wijze van uitvoering van de aanleg van leidingen en eventuele infrastructuur (paden, wegen);
- bedrijfsvoering (frequentie en aard van onderhoud- en beheerswerkzaamheden, daartoe benodigd materieel: te voet, per auto);
- monitoringsysteem grondwaterstanden, -stijghoogten en -kwaliteit;
- (natuur)beheer van de locatie;
- tijdstip waarop aanlegactiviteiten plaatsvinden (met aandacht voor het broedseizoen);
- voorzieningen ten behoeve van beperking schade in aanlegfase, zoals gebruik van rijplaten, afpalen van de werkstrook en dergelijke.

3.2 Alternatieven

Tot de te beschrijven alternatieven behoren in ieder geval de drie alternatieven die in de startnotitie reeds zijn aangegeven:

- het nulalternatief: beschrijving van de situatie die ontstaat als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen;
- het alternatief "optimaal handhaven";
- het meest milieuvriendelijke alternatief.

3.2.1 Nulalternatief

Het nulalternatief is het alternatief waarbij de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden. De dan voorkomende situatie van inrichting, gebruik en beheer, dient als referentie in het MER te worden opgenomen. Aangegeven moet worden of de nulsituatie in relatie tot de doelstellingen van deze m.e.r. een reëel alternatief is, in dat geval kan worden gesproken over een **nulalternatief** dan wel een zuiver theoretische referentie inhoudt.

3.2.2 Het alternatief "optimaal handhaven"

Het handhaven van de huidige winning met het nemen van maatregelen tegen de verdroging beschreven in het uitvoeringsplan "Proefproject integraal waterbeheer Schiermonnikoog".

3.2.3 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het alternatief met de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu moet in ieder geval in het MER worden beschreven.

Het betreft een samenhangende combinatie van capaciteit-, inrichtings-, bedrijfs- en beheeraspecten, waaraan verschillende verdergaande milieubeschermende maatregelen worden toegevoegd.

Motiveer hoe een voor het milieu optimale combinatie tot stand kan komen van capaciteitsverdeling per winningsplaats en bedrijfsvoering.

Indien niet is gekozen voor uitvoeringsvarianten die de meeste verbetering van het milieu opleveren, dient te worden gemotiveerd waarom niet.

Aandachtspunten zijn:

Capaciteit

Enerzijds houdt dit een minimum- en maximumscenario in voor de in de toekomst totaal benodigde onttrekking (uitgaande van een minimum en een maximum prognose van de drinkwaterbehoefte), rekening houdend met de mogelijkheden tot beperking van de vraag (aan de hand van prognoses en mate van zekerheid van deze prognoses). Anderzijds gaat het om mogelijkheden voor alternatieve verdelingen van de winning over Hertenbosvallei en Westerplasgebied³]. Hierbij kan worden gedacht aan een volledige winning in het Westerplasgebied of bij een "worst-case scenario" aan een volledige winning in de Hertenbosvallei.

Infrastructuur en bedrijfsvoering

Hierbij kan worden gedacht aan de volgende elementen:

- alternatieve tracés voor leiding van Westerplas naar zuiveringsstation;
- alternatieve aanlegmethoden (boren) ten behoeve van de aanleg van de leiding van de Westerplas naar het zuiveringsstation;
- alternatieven voor een mogelijke uitbreiding van de zuivering vanwege de kleur van het opgepompte water in de Westerplas;
- landschappelijke inpassing van de putten;
- plaats van het zuiveringsstation bij volledige onttrekking vanuit Westerplas;
- voorzieningen ter voorkoming van verontreiniging van de randsloot;
- milieuvriendelijk onderhoud;
- terreinbeheer op de locatie (inclusief natuurbeheer);
- herstelbeheer, effectgericht beheer en overgangsbeheer buiten de locatie (met name op plaatsen waar eventuele vernatting/verdroging zal optreden).

3 Zie bijlage 4, reactie nr. 4.

4. BESTAANDE TOESTANDEN EN AUTONOME ONTWIKKELING VAN HET MILIEU

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

4.1 Algemeen

De bestaande toestand⁴] en de autonome ontwikkeling van het milieu – indien de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen – dienen te worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van en de vergelijking met de milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en alternatieven. Onzekerheden bij de beschrijving(en) dienen te worden aangegeven.

Als plangebied wordt aangemerkt het gebied waarin de inname- en onttrekkingsactiviteiten (geografisch) gesitueerd kunnen worden (dus ook de bestaande winningslocatie).

Het studiegebied is het plangebied met directe omgeving en de aangrenzende gebieden die door de voorgenomen activiteit of de alternatieven kunnen worden beïnvloed. Per milieu-aspect (bodem, grondwater, flora, en dergelijke) kan de omvang van het beïnvloedingsgebied verschillen. De beschrijving dient die gebiedsdelen te omvatten, waar meetbare of bespeurbare veranderingen in de toestand van het milieu kunnen worden verwacht ten gevolge van de voorgenomen activiteit, inclusief de alternatieve oplossingen. Voor gebieden die een belangrijke waterhuishoudkundige of ecologische relatie hebben (fourageer-, rustgebieden en dergelijke) met het directe beïnvloedingsgebied rondom de locatie dient duidelijk te worden gemaakt of er wel of geen beïnvloeding zal optreden. Gebieden die gevoelig kunnen zijn voor effecten van de beoogde activiteit, dienen onder vermelding van aard en ligging tot het plangebied te worden aangegeven op kaart.

4 Hierbij wordt uitgegaan van een winning van 150.000 m³ per jaar.

4.2 Abiotisch milieu

Aandachtspunten ten aanzien van het abiotisch milieu zijn:

- geologie: beschrijving van de geologische opbouw (opeenvolging van verschillende afzettingen, laagdikten), rekening houdend met de aspecten die van belang zijn voor geohydrologie;
- geomorfologie: beschrijving van de aanwezige vormelementen en patronen;
- bodemkundige opbouw: het voorkomen van verschillende bodemtypen, de aardwetenschappelijke betekenis daarvan en de gevoeligheid voor vergraving;
- hydrologie: het voorkomen (dikte en verbreiding) van de verschillende watervoerende pakketten en scheidende lagen, de geohydrologische parameters doorlatendheid, weerstand, bergingsvermogen en porositeit; de ligging van de hydrologische basis; de aard van de onverzadigde zone; grondwaterstanden en -stijghoogten, de ligging van de grondwaterstand ten opzicht van het maaiveld; de ligging van het zoet-zout grensvlak; het voorkomen, de afvoeren en de peilen van het oppervlaktewater, kwel en infiltratie naar en vanuit de plassen in de duinen, het oppervlaktewater-peil van deze plassen. Van de hier genoemde tijdsafhankelijke gegevens moet het verloop in de tijd worden aangegeven;
- geohydrochemie: de kwaliteit van het grondwater;
- samenstelling van de bodem en het grondwater in de onverzadigde zone met het oog op de mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Het bovenstaande dient te worden samengevat in een of meer figuren waarin het bestaande en het toekomstige hydrologisch systeem schematisch worden weergegeven.

4.3 Landschap en cultuurhistorie

Geef een beknopte schets van het landschap. Te denken valt aan:

- een beknopte beschrijving van het menselijke occupatiepatroon en de invloed daarvan op de ruimtelijke opbouw van het landschap;
- korte beoordeling van de huidige visueel-landschappelijke waarde van het gebied; het landschapsbeeld vanuit enkele waarnemingspunten;
- ga na of in het gebied cultuurhistorisch waardevolle elementen of structuren voorkomen.

4.4

Biotisch milieu

Beschrijf:

- het voorkomen, zowel aquatisch als terrestrisch, van flora (hogere en lagere planten inclusief paddestoelen⁵) en fauna (amfibieën, reptielen, broedvogels, trek- en wintervogels, et cetera) waarbij beschermde of bedreigde soorten apart te vermelden;
- het voorkomen van bijzondere biotopen, afgeleid uit kenmerken van het abiotisch milieu of afgeleid uit de indicatiewaarde van soorten of synoecologie van vegetatietypen, die kenmerkend zijn voor deze bijzondere biotopen;
- soortenrijkdom, zeldzame soorten, kenmerkende en zeldzame vegetatietypen;
- de landschapsecologische relaties binnen het plangebied en met het omringende gebied (ecohydrologie, broed-, paar-, fourageer-, rust- en ruigebieden);
- de betekenis van het gebied voor de ecologische infrastructuur op (inter)nationaal, regionaal en lokaal niveau. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de kern- en verbindingselementen die nodig zijn voor de in het onderzoeksgebied en omstreken voorkomende organismen.

Waar de chemische samenstelling van oppervlakte- en grondwater van invloed is op bovengenoemde aspecten, dient dit te worden aangegeven.

Ook dient te worden aangegeven hoe de aanwezige flora en fauna gewaardeerd kan worden in regionale, nationale en internationale zin. Bijzondere aandacht verdient hierbij de aanwezigheid van grondwaterafhankelijke levensgemeenschappen (kwelgebieden, vochtige graslanden, vochtige duinvalleien en dergelijke), die beïnvloed kunnen worden, vooral ook die in positieve zin, door wijzigingen in de hydrologie. Dit geldt voor het studiegebied.

5 Zie bijlage 4, reactienr. 5

5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

5.1 Algemeen

De hieronder beschreven algemene richtlijnen gelden voor de in § 5.2 en verder per milieu-aspect weergegeven gevolgen:

- de wijze waarop de milieu-effecten bepaald en beschreven zijn, dient te worden gemotiveerd (betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van de basisgegevens en van de gebruikte methoden voor voorspelling van milieu-effecten). Bij onzekerheid over de effecten moet worden uitgegaan van de mogelijke meest ongunstige situatie;
- bijzondere aandacht moet worden besteed aan die milieugevolgen die per alternatief/variant verschillen;
- de milieu-effecten moeten afzonderlijk en zoveel mogelijk kwantitatief voor de verschillende fasen van de activiteit worden beschreven;
- aangegeven dient te worden of de effecten tijdelijk of permanent, ophefbaar of onomkeerbaar zijn en of deze op de korte of lange termijn spelen. Daarnaast dient te worden vermeld óf, en zo ja welke, interactie (cumulatie) kan optreden tussen de onderhavige activiteit en activiteiten buiten het plangebied;
- aangegeven moet worden met welke mate van waarschijnlijkheid de effecten zullen optreden en of bijvoorbeeld nog te nemen besluiten tot andere of minder of meer intense, effecten kunnen leiden;
- aangegeven moet worden of er sprake kan zijn van mogelijke synergetische effecten; ook als die elkaar in positieve zin versterken;
- zowel de positieve als de negatieve gevolgen voor het milieu dienen te worden beschreven;
- indien negatieve gevolgen kunnen optreden, dient aangegeven te worden welke mitigerende maatregelen dan mogelijk zijn en zo ja wat de effectiviteit van deze maatregelen is.

5.2 Abiotisch milieu

Geef een beschrijving van:

- de effecten bij de aanleg van werken behorende bij de infrastructuur;
- de effecten op grondwaterstanden en stijghoogten, afvoeren en peilen van het oppervlaktewater, kwel en infiltratie naar en vanuit het oppervlaktewater (inclusief de plassen in de duinen). De effecten moeten worden bepaald met een grondwatermodel waarmee het verloop van de effecten in de tijd kunnen worden uitgerekend. Het toe te

- passen model moet geijkt zijn op de heersende situatie, afwijkingen tussen gemeten en berekende situaties moeten worden aangegeven;
- de effecten op de kwaliteit van het grondwater, voor zover dit van belang is voor de natuur.

5.3 Landschap en cultuurhistorie

Geef een beknopte beschrijving van het volgende:

- de vormgeving van het landschap als geheel, de relatie met het bestaande landschap en de landschappelijke inpassing van de installaties;
- de wijze waarop door middel van een goede inrichting en detaillering kan worden gereageerd op het bestaande landschap en de wijze waarop landschapselementen in de inrichting kunnen worden meegenomen;
- de verdwijning, aantasting en/of inpassing van cultuurhistorisch waardevolle objecten.

5.4 Biotisch milieu

Beschrijf:

- de veranderingen van de terrestrische en aquatische vegetatietypen en fauna in relatie tot veranderingen in de bodem, waterhuishouding en de chemische samenstelling van het freatische grondwater en oppervlaktewater. Deze beschrijving dient voor zover mogelijk kwantitatief van aard te zijn;
- de effecten van vergravingen binnen het plangebied op bestaande natuurwaarden;
- de invloed van het beheer van het gebied op de ontwikkeling van de ten doel gestelde natuurwaarden;
- de wijze waarop en de mate waarin het natuurontwikkelingsaspect een bijdrage levert aan de natuur-doelstellingen⁶].

5.5 Overige aspecten

Geef een beschrijving van:

- de gevolgen voor de landbouw (vooral in verband met droogteschade) in verband met onttrekking en oppervlaktewaterwinning;
- eventuele gevolgen van de aanwezigheid van een oude stortplaats aan de rand van het onttrekkingsgebied.

6 Zie bijlage 4, reactie nr. 8.

6. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De verschillende alternatieven en varianten moeten ten aanzien van de milieugevolgen worden vergeleken met de ontwikkeling van de bestaande toestand van het milieu zonder uitvoering van de voorgenomen activiteit (autonome ontwikkeling) als referentiekader.

Er dient getoetst te worden aan gangbare milieukwaliteitseisen en doeleinden van het milieubeleid (hoofdstuk 2). Vervolgens dient te worden aangegeven in welke mate elk van de alternatieven naar verwachting kan bijdragen aan de realisering van de doelstellingen.

Op grond van de m.e.r.-regeling in de Wm is de initiatiefnemer niet verplicht om in het MER kostenaspecten naar voren te laten komen. Desalniettemin zou een globale kostenvergelijking van de beschreven alternatieven in het MER kunnen worden opgenomen.

7. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

In het MER moet worden aangegeven welke van de gevraagde informatie niet kan worden geleverd, welke onzekerheden zijn blijven bestaan en waardoor dit wordt veroorzaakt. Aangegeven dient te worden (bijvoorbeeld middels een gevoeligheidsanalyse) in hoeverre het ontbreken van de betreffende kennis de kwaliteit van de informatie die nodig is voor de besluitvorming beïnvloedt.

8. EVALUATIE ACHTERAF

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag dient te zijner tijd een *evaluatieprogramma* op te stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken. Dit evaluatieprogramma houdt rechtstreeks verband met de taak van het bevoegd gezag om de effecten op het milieu te volgen en te kunnen voorzien in aanvullende en mitigerende maatregelen.

Aangezien er een sterke koppeling bestaat tussen de in het MER gepresenteerde informatie en het op te stellen evaluatieprogramma, verdient het aanbeveling dat in het MER reeds een aanzet voor een dergelijk evaluatieprogramma wordt gegeven.

Het monitoringsysteem, dat onderdeel uitmaakt van het project integraal waterbeheer, kan de informatie leveren die nodig is voor de evaluatie ten einde na te gaan of het gestelde natuurontwikkelingsdoel wordt bereikt.

9. PRESENTATIE VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting van het MER dient de belangrijkste elementen van het rapport te presenteren:

- motivering van het doel en het belang van het voornemen;
- de besluitvorming waarvoor het MER dient;
- keuze en motivering van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven, waaronder het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast;
- beschrijving van de uitgangssituatie van het milieu;
- beschrijving van de voorspelde effecten van de verschillende alternatieven.

Bijzonder aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven mede tegen de achtergrond van normen en uitgangspunten van het milieubeleid.

De samenvatting dient voor een algemeen publiek als een zelfstandig stuk leesbaar en begrijpelijk te zijn en een goede afspiegeling te vormen van de inhoud van het MER.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER beknopt te houden;
- eventuele afwijkingen van de richtlijnen te motiveren;

- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst in het MER op te nemen.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor de inhoud van het
milieu-effectrapport
verplaatsing waterwinning
Schiermonnikoog

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 6 mei 1993 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	17 MEI 1993
nummer :	554-92
dossier :	502-5
kopie naar :	Ba/Sc/Pre/Bib

provinsje fryslân
provincie friesland

Commissie voor de milieu-effectrapportage
Arthur van Schendelstraat 800
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

ruimte en milieu
postbus 20120
8900 hm leeuwarden
bezoekadres :
tweebaksmarkt 52
leeuwarden
telefoon : 058 - 925925
telefax : 058 - 925123

Leeuwarden, 6 mei 1993

Ons kenmerk: RM.93/28985,
afdeling milieuvergunningen
tst. 925335/S. Akkerman.

Onderwerp: toepassing Grondwaterwet

Hierbij zenden wij u zeven exemplaren van de Startnotitie ten behoeve van de milieu-effectrapportage voor de verplaatsing van de drinkwaterwinning Schiermonnikoog. Tevens zenden wij u zeven exemplaren van de openbare kennisgeving.

Het gaat om het voornemen de winning in de Hertebosvallei op Schiermonnikoog gedeeltelijk en uiteindelijk mogelijk geheel te verplaatsen naar het Westerplasgebied. De Waterleiding Friesland is initiatiefnemer. Genoemd voornemen maakt onderdeel uit van de uitvoeringsmaatregelen die zijn bepaald op basis van het proefproject integraal waterbeheer Schiermonnikoog, waarin ook de Provincie Friesland is vertegenwoordigd.

De Startnotitie is in nauw overleg met de deelnemers van het proefproject opgesteld, en wordt vanaf 10 mei 1993 tot en met 10 juni 1993 ter inzage gelegd.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de afdeling Waterhuishouding, dhr. B. Swart (projectleider proefproject integraal waterbeheer Schiermonnikoog, tel. 058 - 925441) of met de afdeling milieuvergunningen, dhr. S. Akkerman (m.e.r.-coördinator, tel. 058 - 925335).

Gedeputeerde Staten van Friesland,

voorzitter,

loco-griffier.

het provinciehuis bevindt zich op
loopafstand van het centraal
station leeuwarden.

bij correspondentie de datum en
ons kenmerk vermelden.

BIJLAGE 2

Openbare bekendmaking in Staatscourant nr. 86 d.d. 7 mei 1993

provinsje fryslân
provincie friesland

Milieu-effectrapportage

Gedeputeerde Staten van Friesland maken bekend, dat Waterleiding Friesland N.V. voornemens is een milieu-effectrapportage op te stellen, ten behoeve van de verplaatsing van de drinkwaterwinning op Schiermonnikoog. Het gaat om het voornemen de winning in de Hertebosvallei gedeeltelijk, en uiteindelijk mogelijk geheel, te verplaatsen naar het Westerplasgebied. Genoemd voornemen maakt onderdeel uit van de uitvoeringsmaatregelen die zijn bepaald op basis van het proefproject integraal waterbeheer Schiermonnikoog.

Deze milieu-effectrapportage is noodzakelijk in het kader van de besluitvorming inzake de aanvraag om vergunning ingevolge de Grondwaterwet. Voor de vergunningverlening is het college van Gedeputeerde Staten van Friesland bevoegd gezag. Het bevoegd gezag stelt de richtlijnen vast, waaraan het op te stellen Milieu-effectrapport (het MER) moet voldoen.

Als start van de procedure is door Waterleiding Friesland N.V. een zogenaamde startnotitie opgesteld. Deze startnotitie ligt met ingang van 10 mei tot 10 juni 1993 ter inzage:

1. in het gemeentehuis van Schiermonnikoog, Nieuwestreek 5 te Schiermonnikoog, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur en bovendien op maandagavonden van 19.00 tot 22.00 uur;
2. in het provinciehuis, Tweebaksmarkt 52 te Leeuwarden, bij de afdeling Milieuvergunningen, kamer 249, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.00 uur (tel. 058-925128).

Opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de vast te stellen richtlijnen kunnen tot en met 10 juni 1993 schriftelijk worden ingediend bij het college van Gedeputeerde Staten van Friesland, Postbus 20120, 8901 HM Leeuwarden.

Voor nadere informatie over deze procedure kunt u contact opnemen met de heer S. Akkerman, afdeling Milieuvergunningen, telefoonnummer 058-925335.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Waterleiding Friesland

Bevoegd gezag: College van Gedeputeerde Staten van Friesland

Besluit: Vergunningverlening op grond van de Grondwaterwet

Categorie Besluit m.e.r.: Provinciale m.e.r.-verordening Waddengebied (bijlage, onderdeel B, punt 12.1)

Activiteit: Het gedeeltelijk en uiteindelijk mogelijk geheel verplaatsen van de grondwaterwinning van de Hertenbosvallei naar het Westerplasgebied op Schiermonnikoog. De huidige onttrekking van 150.000 m³ per jaar wordt vergroot tot 200.000 m³ per jaar.

Stand van zaken: De procedure is op 10 mei 1993 van start gegaan met de terinzagelegging van de startnotitie. De inzage termijn duurde tot 10 juni 1993. Op 25 en 26 mei heeft de Commissie een bezoek gebracht aan de locatie. Het concept-advies voor richtlijnen is op 8 juli 1993 besproken met bevoegd gezag en initiatiefnemer.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. M.G.M. den Blanken

ir. G. Grakist

drs. A.J.M. Jansen

dr. J.T. de Smidt (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: dr. N.W.M. van Buren

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	930518	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	930614
2.	930609	Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee	Harlingen	930614
3.	930608	De directeur Landbouw, Natuur en en Openluchtrecreatie in Friesland	Leeuwarden	930614
4.	930528	Burgemeester en Wethouders van Schiermonnikoog	Schiermonnikoog	930614
5.	930607	Biologisch Station, Nederlandse Mycologische Vereniging	Wijster	930618
6.	930610	Directeur, Friese Milieu Federatie	Leeuwarden	930618
7.	930613	Bestuur Vleermuiswerkgroep Nederland / SVO	Wageningen	930618
8.	930617	Waterschap Friesland	Leeuwarden	930628